

Władysław Reymont

CHŁOPI

- Podstawowe informacje o epoce (geneza, motywy, itd.)
- zagadnienia na maturę i sprawdzian
- quiz sprawdzający wiedzę

CHŁOPI

Władysław Reymont

Geneza utworu

Władysław Reymont sam pochodził ze wsi, a w czasach powstawania utworu tematyka chłopska była dość popularna. Pierwowzorem wsi Lipce była wioska położona niedaleko Skierniewic. Utwór powstawał głównie we Francji.

Gatunek literacki

„Chłopi” to **powieść społeczno-obyczajowa**. Ma jednak cechy **epopei** - przedstawia konkretną grupę społeczną na tle ważnych wydarzeń (budzenie się świadomości chłopskiej). Znajdziemy także cechy **powieści psychologicznej** - opisane zostało życie emocjonalne i wewnętrzne rozterki i przemyślenia bohaterów.

Cechy „Chłopów” jako młodopolskiego utworu:

- impresjonistyczne
- naturalistyczne
- realistyczne
- symboliczne
- brak idealizowania ukazywanych obrazów
- panoramizm (opis przekroju społeczeństwa, ważnych wydarzeń)

Tematyka

„Chłopi” to wielowątkowa opowieść o mieszkańcach wioski Lipce. Ich codziennością są w głównej mierze prace rolnicze. Rytm życia wyznaczają pory roku i kalendarz liturgiczny. Głównym wątkiem są losy rodziny Macieja Boryny - bogatego chłopa, stojącego na czele mieszkańców wioski. Poznajemy ich rozterki, konflikty, miłosne historie i okoliczności ciężkiej pracy.

Czas i miejsce akcji

- akcja ma miejsce we wsi Lipce
- toczy się w ciągu jednego roku - każdy tom poświęcony jest jednej z nich, czas nie jest dokładnie określony - na podstawie wydarzeń historycznych można zakładać, że jest to późny wiek XIX

Narracja w utworze

W „Chłopach” możemy wyróżnić trzech narratorów, których występowanie się przenika.

CHŁOPI

Władysław Reymont

REALISTYCZNY OBSERWATOR

przedstawia wydarzenia w obiektywny sposób, opisuje rzeczywistość taką jaka jest - nie idealizuje jej, nie pomija elementów brzydoty. Zachowuje naturalizm i realizm opisów.

GADUŁA - GAWĘDZIARZ WIEJSKI

Postuguje się charakterystyczną gwarą, opisuje rzeczywistość z perspektywy chłopca. Wyraża swoje myśli i odczucia w sposób emocjonalny - zupełnie jak mieszkaniec Lipiec.

MŁODOPOLSKI STYLIZATOR

Opisuje w sposób poetycki, używając metafor i symboliki. Zauważyć także można starannie dobrane epitety (np. różana rosa, słodki wiaterek)

Bohaterowie

- **Maciej Boryna** - bogaty chłop, skąpy, przewodzi mieszkańcom wioski. Wchodzi w konflikt z synem - Antkiem - obaj zakochani są w Jagnie, lecz to Maciej finalnie ją poślubia.
- **Antek Boryna** - mąż Hanki, zakochany w Jagnie - dziewczyna przystania mu cały świat. Skonfliktowany z ojcem, który traktuje go jak parobka.
- **Jagna Paczesiówna** - córka Dominikowej, młoda, piękna, wychodzi za mąż za Macieja Borynę, lubi mężczyzn - zmysłowa, wrażliwa. Fascynuje ją sztuka. Można określić ją mianem femme fatale.
- **Dominikowi** - czyli Marcjanna Paczesiowa, matka Jagny - chce, by córka wyszła za Macieja Borynę, by powiększyć majątek.
- **Hanka Boryna** - żona Antka, pracowita, spokojna, nieszczęśliwa w małżeństwie - Antek zdradza ją z Jagną. Ceni sobie rodzinę, jest dobrą i zaradną matką.
- **Jagustynka** - stara komornica lubiąca intrygi, był wynajmowana przez innych do różnych prac
- **Kuba Socha** - parobek Macieja Boryny, walczył w powstaniu styczniowym, pracowity, odrąbał sobie zranioną nogę, umarł w męczarniach
- **Kowal** - chciwy, sprytny mąż Magdy Borynowny
- **Agata** - stara żebraczka, każdego roku jesienią opuszcza wioskę
- **Ksiądz** - bogaty i wpływowy, stanowi autorytet dla lipczaków, stara się unikać konfliktów lub łagodzić je
- **Witek** - parobek Macieja Boryny, znaleziony jako sierota, pracowity

CHŁOPI

Władysław Reymont

- **Roch** - pielgrzym, wędrowiec, poszukiwany przez władzę, pomieszkuje u Boryny, naucza mieszkańców, opowiada im historie religijne
- **Jankiel** - jest Żydem, prowadzi karczmę we wsi, gdzie biesiadują ieszkańcy, często są u niego zadłużeni
- **Jewka** - służąca Boryny, która podała go do sądu, uważając, że jest on ojcem jej dziecka

Treść (cz. I - jesień)

Nadchodzi jesień - Agata jak co roku opuszcza wioskę Lipce, rozmawia z Księdzem i oddała się. Akcja utworu przenosi się na pola - trwają wykopki. Przybiega Józka (córka Macieja Boryny) i zawiadamia o złym stanie jednej z krów. Zwierzę zdycha, Boryna zarzyna je wściekając się. Winą obarcza dworskiego gajowego i grozi, że pozwie cały dwór do sądu.

Boryna udaje się do wójta, zaczyna rozmyślać o zmarłej żonie - tęskni za nią, pragnie mieć w swym życiu kobietę. Narzeka przy tym na Hankę i Józkę uznając je za niewystarczalne i nieudaczne w tym, co robią.

Wójt oznajmia, że Maciej został oskarżony przez Jewkę, która twierdzi, że Boryna jest ojcem jej dziecka. Maciej zaprzecza oskarżeniom.

Rozmawiają również o krowie, jednak pomysł pozwania dworu zostaje oddalony. Wójt podsuwa za to myśl o ponownym małżeństwie Boryny. Jego propozycją jest Jagna, córka Dominikowi - młoda i piękna dziewczyna.

W drodze powrotnej, Boryna mija domostwo Jagny i zagląda przez okno - uznaje dziewczynę za niezwykle urodziwą i silną, jednakże pamięta o plotkach krążących w wiosce na temat Jagny. Dalszą część drogi spędza na rozważaniach i obliczeniach, jak opłacalne może być małżeństwo z Jagną.

Boryna udaje się do sądu, na proces wytoczony przez Jewkę. Obserwuje również konflikt Dominikowej i Bartkiem Koźlem, który rzekomo ukradł kobiecie świnie. Nadchodzi proces Boryny, jednak finalnie nie zostaje rozstrzygnięty. Maciej udaje się do karćmy wraz z Dominikową.

Jest niedziela - Kuba Socha przynosi Księdzu kuropatwy, za co zostaje nagrodzony złotówką. Z dumą udaje się w stronę ottarza.

Odbywa się niedzielny obiad u rodziny Borynów - dochodzi do kłótni między Maciejem a Antkiem. Ojciec wypomina synowi, że ten wciąż żywi się jego chlebem. Antek wraz z Hanką opuszczają domostwo, narzekając na skąpstwo Macieja.

CHŁOPI

Władysław Reymont

Niedługo ma odbyć się jarmark w Tymowie organizowany 22 października na świętą Kordulę. Ponownie dochodzi do kłótni Macieja i Antka. Stary Boryna decyduje się jednak zaskarżyć dwór w sprawie krowy, udaje się w ten cel do pisarza, gdzie dowiaduje się, że najprawdopodobniej wygrałby proces. W drodze powrotnej spotyka Jagnę, młodo z nią rozmawia, prosi, by wybrała sobie coś ładnego z jarmarku. Wręcza Jagnie jedwabną chustkę.

Jagna potajemnie spotyka się z Antkiem, rozpoczynają romans, mimo narastających plotek o miłości Jagny i Macieja.

Jagna wykazuje się obojętnością w sprawie własnego ślubu, zdaje się na decyzję matki. Spędza czas marząc, podziwiając sztukę.

U Borynów odbywa się praca przy kapuście, pod koniec Jagna i Antek spotykają się w tajemnicy.

Więść o zaręczynach Macieja z Jagną obiega wioskę. Rodziny przeprowadzają rozmowę dotyczącą majątku - Dominikowa wykazuje się zmysłem do interesów. Odbywa się wieczór zaręczynowy.

Jest Dzień Zaduszny - mieszkańcy udają się na cmentarz, przynoszą jedzenie duszom zmarłych.

Antek coraz bardziej wścieka się na wieści o ślubie - ponownie spiera się z ojcem - ich kłótnia przeradza się w bójkę, która skutkuje decyzją o wypędzeniu Antka z domu Boryny. Antek boi się, że Jagna zagarnie całą ziemię, którą to on chciał dostać w spadku.

Nadchodzi dzień wesela - przyjęcie jest huczne, zorganizowane według tamtejszych tradycji i zwyczajów. Antek nie zostaje zaproszony.

Podczas zabaw weselnych umiera Kuba - został postrzelony w nogę.

Rana nie chce się zagoić, co powoduje ogromne cierpienia. Nikt nie chce pomóc Kubie, dlatego sam odrąbuje sobie nogę siekierą. Umiera w samotności.

Motywy

PRZYRODA - NATURA

życie mieszkańców wioski oraz cała akcja utworu jest podporządkowana cyklowi przyrody, porom roku

jest źródłem problemów i konfliktów bohaterów, małżeństwa nie uszczęśliwiają, dochodzi do zdrad

MIŁOŚĆ

CHŁOPI

Władysław Reymont

WIEŚ

ukazana jest jako odrębny, samowystarczalny świat, odcięty od reszty społeczeństwa

ukazany jako jednostka, a także część społeczności, część pewnego cyklu. Kieruję się w życiu przyrodą, pracą, wiarą i tradycją.

CHŁOP

FOLKLOR

utwór pełen jest opisów tradycji, zwyczajów, ceremonii i świąt obchodzonych w Lipcach

opisane zostają różne oblicza kobiet, Hanka - staje się niezależną, silną kobietą. Jagnę zaś określamy jako femme fatale, nie cieszy się dobrą reputacją w wiosce

KOBIETA

RODZINA

stanowi zarówno wsparcie, jak i przyczynę nieszczęść i konfliktów, cierpienia i smutku

bohater zbiorowy, czyli mieszkańcy Lipiec. Ich gromada rządzi się własnymi prawami, jest ważniejsza niż sama jednostka

SPOŁECZNOŚĆ

WALKA O BYT

życie chłopów polega na nieustannej walce o przetrwanie, lepsze warunki życia, miłość i pomyślność

Konteksty

- „Lalka” Bolesław Prus (motyw kobiety)
- „Tango” Stanisława Mrożka (konflikt pokoleń, nieporozumienia w rodzinie)
- „Nad Niemnem” Eliza Orzeszkowa (motyw przyrody, natura)
- „Pan Tadeusz” Adam Mickiewicz (motyw tańca, natury, tradycji)
- „Wesele” Stanisław Wyspiański (wesele, taniec, chłopi)

